

Vilijos Salienės ir Antano Smetonos Lietuvių kalbos vadovėlio 9–10 klasei rankraščio recenzija

Vilija Salienė ir Antanas Smetona parengė dar vieną Lietuvių kalbos vadovėlį, skirtą 9-10 klasėms. Šis vadovėlis 2011 metais leidžiamas leidyklos „Tyto alba“. Lietuvių kalbos vadovėlis yra parengtas vienas ir skirtas dviem klasėms. Tokį vadovėlį autoriai parengė atsižvelgdami į programose mokomosios medžiagos išdėstymą koncentrais.

Recenzuojamojo Lietuvių kalbos vadovėlio 9–10 klasei rankraštis yra autorių rengtų lietuvių kalbos vadovėlių ir juos pildančių mokymo priemonių vyresnėms klasėms komplekto dalis. Lietuvių kalbos vadovėlis 9–10 klasei suteiks galimybę parengti mokinius darbui su 11–12 klasės vadovėliu (autoriai V. Salienė, A. Smetona) – siekiama sukurti lietuvių kalbos vadovėlių 9–12 klasėms komplektą.

Vadovėlis suskirstytas į tris temines dalis: SKAITAU, RAŠAU, KALBU (visose dalyse siejamos keturių kalbinės veiklos rūšių užduotys). Atskirą dalį sudaro priedai, kuriuose pateikiamos svarbiausios gramatikos taisyklės ir kalbos normos. Vadovėlis dera su bendrosiomis programomis. Vadovėlyje įgyvendinamas požiūris, kad kalbos mokėjimas – tai ne tik kalbos normų išmanymas ir jų taikymas, bet ir skaitymo, rašymo, kalbėjimo, klausymo ugdymas (pvz., skyriaus „Kalbu“ 3–4 psl. užduotys)

Naujasis vadovėlio autorių darbas skatina puoselėti ir ugdyti vertybes, plėtoja bendruosius ir dalykinius gebėjimus, skatina taikyti įvairias mokymo(si) strategijas. Vadovėlyje pateikiamos užduotys plėtoja per literatūros pamokas suformuluotus gebėjimus, skatina sieti per kitų dalykų pamokas įgytas žinias su lietuvių kalbos mokomąja medžiaga (pvz., skyriaus „Kalbu“ užduotys, psl. 32).

Vadovėlio medžiaga atitinka šiuolaikinį mokslo lygį. Pateikiami tekstai ir užduotys atitinka demokratinės visuomenės ir Lietuvos valstybės vertybes, yra nešališki lyties, rasės atžvilgiu., propaguojamas kitų tautų ir kultūrų savitumas, dvasingumas (plg. Tekstą „Taika arbatos puodelyje“). **Taigi vadovėlis atitinka pagrindinius reikalavimus, nurodytus *Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo 5 punkte.***

Vadovėlio rankraštyje visa pateikiama medžiaga planuojama pamokomis. Vadovėlyje nepateikiama medžiaga tų pamokų, kurios skiriamos kontrolinio darbo pasiruošimui, kontroliniam darbui, kontrolinių darbų analizei. Prieš kiekvieną skyrių formuluojami atitinkamo skyriaus tikslai, nurodomi svarbiausi gebėjimai, nagrinėjamos temos. Taip pat formuluojamas kiekvienos pamokos uždavinys. Pateikiama medžiaga padeda siekti bendrosiose programose suformuluotų tikslų,

atitinka programoje nurodytą turinio apimtį. Pateikiamų užduočių ir tekstų kalba atitinka valstybinės kalbos reikalavimus. Tekstinėje informacijoje rimtesnių klaidų ar netikslumų nepastebėta. Nereikalingos medžiagos nėra, gal tik kai kurie tekstai (pvz., tekstas „Baltai ir baltų kalbos“, tekstas apie fotografiją) galėtų būti trumpesni. Kadangi su vienu tekstu dirbama kelias pamokas, jie analizuojami įvairiais aspektais, teksto ilgumas nėra problema.

Vadovėlio rankraščio medžiaga yra išsami ir patikima. Sąvokų aiškinimas grindžiamas įvairia informacine literatūra: žodynais, žinytais, virtualiais informacijos šaltiniais. Pristatomos naujos sąvokos, remiamasi jau turimomis žiniomis, pateikiamos naujausios žinios (pvz., pasirenkamosios skyrybos taisyklės; skyriuje „Rašau“). Taigi taikomos tik šiuolaikinės teorijos ir interpretacijos, vartojamos tik šiuolaikinį mokslo lygį atitinkančios sąvokos.

Recenzuojamojo vadovėlio užduočių sistema leidžia diferencijuoti mokymą(si) ir sudėtingumą, ir kiekio atžvilgiu. Vadovėlyje užduotys pateikiamos sunkėjančia tvarka (pvz., sintaksės, skyrybos temos; skyriuje „Kalbu“), t. y. pateikiamos ne atskiros užduotys, o užduočių sistema. Toks užduočių pateikimas sudaro galimybių diferencijuoti darbą. Vadovėlio rankraštyje pateikiami ir kai kurių užduočių atlikimo pavyzdžiai, užduočių pasitikrinimo būdai (pvz., darbas su žodynu, su draugu, su mokytoju, įsivertinimas, skyriuje „Skaitau“). Tinkamai pritaikytos ir parinktos vadovėlio mokomosios veiklos padės skirtingų gebėjimų mokiniams įsisavinti naują informaciją, suprasti jos prasmę ir pritaikyti t. y. pasiekti rezultatą, įtvirtinti žinias ir gebėjimus.

Vadovėlio vaizdinė medžiaga ugdo moksleivių gebėjimą vertinti ir interpretuoti. Pozityvus vadovėlio iliustracijų aspektas – sąsajos su teorine medžiaga ir užduotimis. Vaizdinė medžiaga papildo, paaiškina, vaizdu plėtoja bei pratęsia, skatina interpretuoti kiekvienos pamokos ugdomąsias veiklas. Vadovėlio rankraštyje pateikiama informacija kelia mokiniams smalsumą, skatina norą pažinti ir mokytis. Parinkta vadovėlio medžiaga yra prasminga, patraukli jaunimui savo turiniu. Vyraujanti vadovėlio medžiaga paimta iš mokiniams pažįstamo ir aktualaus konteksto. Ji aktuali ir tematika, ir paskirtimi (pvz.: tekstai apie jaunimą, šiuolaikinius knygnešius, „Mano ratai buvo du“, „Gatvės menas populiarėja“ ir kt. tekstai). Vadovėlyje esančios nuorodos iš vieno skyriaus į kitą (ar iš užduoties į užduotį) skatina sieti panašias temas, moko gretinti kalbos reiškinius, taupyti laiką.

Recenzuojamasis Vilijos Salienės ir Antano Smetonos Lietuvių kalbos vadovėlis 9–10 klasei yra šiuolaikiškas, skatinantis mąstyti, diskutuoti, reikšti savo nuomonę. Tai puikus vadovėlis vyresniųjų klasių moksleiviams, rengsiantis mokinius darbui 11–12 klasėje. Vadovėlyje ryški autorių nuostata, kad tokio pobūdžio vadovėlyje neturėtų būti užduočių ir pratimų, kuriuose reikėtų įrašyti raides, sudėti skyrybos ženklus ir kt. Tokio pobūdžio užduotys pateikiamos mokinio sąsiuvinčiuose, kurie papildo vadovėlio medžiagą.

Išvada: pateiktas vertinti vadovėlis atitinka Mokyklų aprūpinimo bendrojo lavinimo dalykų vadovėliais ir mokymo priemonėmis tvarkos aprašo (Žin., 2009 Nr. 61–2450) 5 punkte nurodytus reikalavimus. Vilijos Salienės ir Antano Smetonos Lietuvių kalbos vadovėlis 9–10 klasėms (I dalis - Skaitau, II dalis - Rašau, III dalis - Kalbu, IV dalis - Priedai) yra vertingas ir naudingas mokiniams bei mokytojams, jis atitinka Pagrindinio ugdymo Bendrosios Lietuvių kalbos programos (2008 m.) 9–10 klasės koncentro bendrąsias nuostatas, tikslus bei uždavinius, ugdomas nuostatas, gebėjimus.

2011-01-12

Vilma Leonavičienė